

PUN2000
Program upravljanja Nature 2000
2014 - 2020

LIFE11NAT/SI/880

ANALIZA CILJEV, UKREPOV IN FINANCIRANJA PROGRAMA UPRAVLJANJA OBMOČIJ NATURA 2000

V okviru projekta

**Operativni program upravljanja z območji Natura 2000 v Sloveniji
2014-2020 - SI Natura 2000 Management**

AKCIJI A1 in A2

**Priporočila za boljše koriščenje sredstev za upravljanje
z območji Natura 2000 in za pripravo Operativnega
programa upravljanja z območji Natura 2000 v
Sloveniji 2014-2020**

Verzija 2.0

Naloga: *PRIPOROČILA ZA BOLJŠE KORIŠČENJE SREDSTEV ZA UPRAVLJANJE Z OBMOČJI NATURA 2000 V SLOVENIJI 2014-2020 in VSEBINSKA PRIPOROČILA ZA PRIPRAVO OPERATIVNEGA PROGRAMA UPRAVLJANJA Z OBMOČJI NATURA 2000 V SLOVENIJI 2014-2020 - SI NATURA 2000 MANAGEMENT*

Verzija: *2.0*

Projekt: *OPERATIVNI PROGRAM UPRAVLJANJA Z OBMOČJI NATURA 2000 V SLOVENIJI 2014-2020 - SI NATURA 2000 MANAGEMENT LIFE + FINANČNI INSTRUMENT EVROPSKE SKUPNOSTI*

Akronim projekta: *SI NATURA 2000 MANAGEMENT*

Številka projekta: *LIFE11/NAT/SI/880*

Projektna aktivnost: *AKCIJA A1, AKCIJA A2*

Izdelaevalec: *MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO IN OKOLJE
Andrej Bibič, univ.dipl.biol.
vodja projekta,
Sektor za ohranjanje narave
Gregor Danev, univ.dipl.inž.gozd.
koordinator projekta na ZRSVN
mag. Mateja Žvikart, univ.dipl.biol., koordinator za kmetijstvo
Tadej Kogovšek, univ.dipl.inž.gozd., koordinator za gozdarstvo
Miha Naglič, univ.dipl.biol., koordinator za upravljanje z vodami in ribištvo
Denis Žitnik, univ.dipl.inž.gozd., strokovni sodelavec na projektu*

Sodelujoči partner: *Priporočila temeljijo na podatkih vseh sodelujočih partnerjev*

Kraj in datum izdelave: *Ljubljana, 03.06.2013*

© Dokument je izdelan v okviru projekta Operativni program upravljanja z območji Natura 2000 v Sloveniji 2014-2020 - SI Natura 2000 Management (LIFE11/NAT/SI/880) s prispevkom LIFE + finančnega instrumenta Evropske skupnosti. Besedilo ne izraža nujno pogledov Evropske komisije.

1. UVOD

Priporočila za boljše koriščenje sredstev za upravljanje z območji Natura 2000 v Sloveniji 2014-2020 so v osnovi vezana na ukrepe, za katere se koristi sredstva v tej finančni perspektivi. Zato priporočila niso izključno finančne narave, nasprotno pa je za uspešno koriščenje sredstev najbolj bistvena zasnova ukrepov. Zato so ta priporočila zelo povezana z vsebinskimi priporočili iz sektorskih analiz in Vsebinskih priporočil za pripravo Operativnega programa upravljanja z območji Natura 2000 v Sloveniji 2014-2020 - SI Natura 2000 Management.

2. VARSTVO NARAVE

2.1. ZAVAROVANA OBMOČJA

Načrti upravljanja obstoječih zavarovanih območij

- V nadaljevanju je treba naloge za pripravo načrtov upravljanja razdeliti na naloge, ki jih morajo pripraviti uprave oz. koncesionarji zavarovanih območij in na tiste, ki jih uprave lahko ali celo morajo zaradi zagotavljanja objektivnosti določenih strokovnih ocen oddati v izvajanje zunanjim usposobljenim izvajalcem. S tem bi dosegli učinkovitejšo pripravo upravljaljskih načrtov.
- Za to bi bilo treba na Ministrstvu pripraviti metodološko poenotena navodila ter kriterije in kazalce za spremljanje učinkovitosti upravljanja. V tem pogledu je pomembna vloga ministrstva kot koordinatorja teh dejavnosti in povezovalca različnih sektorskih področij.

Ustanovitev novih zavarovanih območij

- Postopke ustanovitve zavarovanih območij, ki so se že pričele, naj se zaključi. Glede na kadrovske kapacitete in možnosti zagotovitve proračunskih sredstev se pripravi program ustanavljanja novih zavarovanih območij.
- Nujno je povezovanje akterjev na istem območju in politik, ki na državni ravni imajo neposredne ali posredne koristi od zavarovanja območja, vključno združevanjem javnih sredstev različnih resorjev (zlasti turizem, regionalni razvoj, kmetijstvo) za doseganje varstvenih ciljev in ciljev trajnostnega razvoja zavarovanih območij razpolaga.

Pogodbeno varstvo in skrbništvo

- Pred podelitvijo skrbništva in koncesije se predhodno pravno formalno določneje razmeji inštrumenta skrbništvo in koncesija ter uredi premoženjska razmerja na jamski infrastrukturi med sedanjimi »upravljavci« jam in državo. Pred podelitvijo pravic rabe je predvidena sistematična, naravovarstveno nadzorovana in s strani države vodena obnova jamske infrastrukture, pri čemer bo za vsako jamo v sodelovanju s strokovnimi organizacijami za varstvo narave in jam (z Zavodom RS za varstvo narave in Javnim zavodom Park Škocjanske jame) predhodno izdelan Načrt ureditve jame. Pri pripravi načrta naj bi bile upoštevane morebitne omejitve zaradi varstva jamskih habitatnih tipov in živalskih vrst.

Označitev v naravi

- Pri določanju ukrepov za preusmeritev obiskovanja stran od problematičnih površin se ukrep označitve v naravi uporabi le v najnujnejših primerih.

Omejitev ogledovanja in obiskovanja in omejitev ravnanj, ki ogrožajo zavarovane živalske vrste

- Glede na dosedanje izkušnje je treba splošni okvir za potrebne omejitve vnesti v akt o zavarovanju. Bolj podrobno umestitev v prostor in bolj konkretne omejitve pa je nato treba vnesti v načrt upravljanja zavarovanega območja.

Nadzor

- Okrepiti je treba naravovarstveni nadzor, urediti je treba redno usposabljanje in preverjanje znanj za pridobitev pooblastila za izvajanje neposrednega nazdora v naravi. Dopolniti je treba sistem prostovoljnega nadzora. Vzpostaviti je treba spremljanje izvajanja in učinkov izvajanja naravovarstvenega nadzora.

3. GOZDARSTVO

3.1. ZAKONODAJA NA PODROČJU GOZDARSTVA, KI OMOGOČA UPRAVLJANJE Z NATURO 2000

Zakonodaja s področja gozdarstva v veliki meri omogoča upravljanje na območjih Natura 2000, vendar so potrebne izboljšave:

- ki opredeljuje načrtovanje. Na podlagi naravovarstvenih usmeritev bi bilo potrebno uveljaviti monitoring nekaterih parametrov, ki bi bili v večji meri uporabni pri pregledu upravljanja območij Natura 2000 oziroma vzpostaviti sistem spremljanja teh podatkov, ki bo omogočalo spremljanje parametrov v prihodnje (npr. površina gozdov, kjer se v zadnjih 20 letih ni gospodarilo, habitatna drevesa).

3.2. UPRAVLJANJE NATURE 2000 S NARAVOVARSTVENIMI SMERNICAMI ZA GOZDNOGOSPODARSKO NAČRTE

Ocenjujemo, da je sistem vključevanja NS v GGN GGE dober, vendar so potrebne izboljšave:

- Več pozornosti je potrebno nameniti izvajanju naravovarstvenih usmeritev ter načrtovanju ukrepov, ki so potrebni za ohranjanje ugodnega stanja kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov. Predvsem je potrebno poudariti tiste kvalifikacijske vrste in habitatne tipe, ki niso v ugodnem stanju in bi bilo potrebno stanje izboljšati z aktivnim izvajanjem primernih ukrepov.
- Več časa je potrebno usmeriti v komunikacijo z načrtovalci ZGS in z revirnimi gozdarji, ki morajo biti seznanjeni z naravovarstvenimi usmeritvami ter sodelovati pri sooblikovanju le teh na način, da bodo na terenu čim bolj izvedljivi.
- Več pozornosti je potrebno nameniti izvedbeni ravni naravovarstvenih usmeritev – izvajanje ukrepov, ki so posledica naravovarstvenih usmeritev in se načrtujejo v sklopu GGN za GGE.
- Več pozornosti je potrebno nameniti (ZRSVN) naravovarstvenim mnenjem za GGN GGE in s tem zagotoviti poenotenje vključevanja NS za GGN GGE v sektorske načrte.
- Na podlagi novih podatkov je potrebno po potrebi revidirati upravljalvske cone za gozdarstvo.

- Potrebno je vzpostaviti in povečati sodelovanje z Skladom kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije.

3.3. SPREMLJANJE USPEŠNOSTI UPRAVLJANJA OBMOČIJ NATURA 2000

Pri nadaljnjem delu je potrebno uvesti izboljšave:

- Potrebno je vpeljati monitoring nekaterih kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov, ki so pokazatelj nekaterih parametrov ohranjenih gozdov ter tistih kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov za katere domnevamo, da se stanje populacije slabša.
- Potrebno je izboljšati/vzpostaviti spremljanje stanja kazalnikov stanja gozdov (izboljšava sistema ohranjenosti gozdov, spremljanje mrtve mase, spremljanje pomembnih struktur v gozdnem ekosistemu).
- Potrebno je izboljšati zajem gozdnih združb do take mere, da bo mogoče zaznati tudi t.i. manjšinske HT.
- Potrebno je naravovarstvene usmeritve premakniti na izvedbeno raven (načrtovanje in izvajanje ukrepov ter evidentiranje izvedenih ukrepov).
- Potrebo je z načinom gospodarjenja zagotoviti razlike pri spremljanju ključnih kazalnikov stanja gozdov za različne upravljavske cone za gozdarstvo, ki so narejene na podlagi con kvalifikacijskih vrst in HT.
- Potrebno je poenotiti podatkovne baze ZGS (povezava med Natura 2000 in poudarjanjem 1 stopnje funkcije biotske raznovrstnosti, načrtovanje in izvedba ukrepov, financiranje izvedbe ukrepov, evidentiranje).
- Potrebno je poenotiti delovanje državnih institucij, Sklada kmetijskih zemljišč, ZGS in ZRSVN.
- Uskladiti financiranje ukrepov (npr. gradnja gozdnih prometnic, odpiranje gozdov na območjih belohrbtega/ triprstega detla).

3.4. PRIPOROČILA PRI OBLIKOVANJU IN IZVAJANJU OBSTOJEČIH UKREPOV PUN2K

Splošna priporočila

- Potrebno je definirati krovne kvalifikacijske vrste ter izpeljati aktivne ukrepe za katere je potrebno urediti sistem financiranja. Na podlagi monitoringa uspešnosti ukrepov je potrebno le te nadgrajevati.
- Potrebno je vzpostaviti jasno podatkovno bazo (kakšen ukrep se je izvedel, kateri kvalifikacijski vrsti je namenjen, kje je lociran, stranski pozitivni učinki ukrepa in kakšne učinke ima ukrep –na podlagi monitoringa).
- Potrebno je uskladiti financiranje ukrepov, ki se izvajajo v okviru zdajšnje 1. osi (gradnja gozdnih prometnic). Gozdne prometnice na območju Natura 2000, se prednostno financirajo, kar z vidika upravljanja območij Natura 2000 na nekaterih območjih ni sprejemljivo.
- Potrebno je zagotoviti financiranje najnujnejših ukrepov za vzpostavljanje ugodnega stanja kvalifikacijskih vrst in HT (glej prilogo 3: GOZDARSKO OKOLJSKE IN PODNEBNE STORITVE TER OHRANJANJE GODOV (GOPS)).
- Potrebno je zagotoviti sredstva za nadomestila izpada dohodka lastniku gozdov zaradi povečane omejitve gospodarjenja (nadstandardna) na delih območij N2k.

Ekocelice in gozdni rezervati

- Potrebno je nadgraditi mrežo gozdnih rezervatov na podlagi ekoloških zahtev vrst (predvsem triprsti detel in belohrbti detel). Na podlagi analize zaprtosti območij ter drugih pomembnih parametrov bi bilo potrebno optimizirati umeščanje novih gozdnih rezervatov (razširitev narekuje tudi Nacionalni gozdni program).
- Potrebno je oblikovati mrežo ekocelic brez ukrepanja (npr. po zgledu OE Kočevje) ter vzpostaviti aktiven management (umeščanje ter prestavljanje ekocelic brez ukrepanja).
- Ukrep ekocelice z ukrepanjem se praktično ne uporabljajo.

Mrtva masa

- Potrebno je vzpostaviti aktiven management odmrlega drevja na območjih kjer je to bistvenega pomena.
- Potrebno je uravnotežiti razmerje mrtve mase glede na debelinske razrede (k temu pripomore tudi načrtno izločanje habitatnih dreves, ki se jih prepusti naravnemu propadu, mreža ekocelic).

Uravnoteženo razmerje razvojnih faz

- V sistem razvojnih faz bi bilo potrebno uvajati novo razvojno fazo, s katero bi označevali sestoji v t.i. zreli fazi (starejši debeljaki, na meji z začetkom razgradnje).

Ohranjanje pomembnih struktur v gozdnem prostoru (mokrišča, grmovna, zeliščna vegetacija)

- Potrebna je večja pozornost pri prepoznavanju takšnih struktur ter aktivno varstvo (ukrepi, ki ohranjajo funkcionalnost teh struktur).

Vzpostavljanje mirnih con in zatočišč

- Potrebno je voditi natančno shemo mirnih con ter pooprtili nadzor nad izvajanjem del v času omejitve.
- Potrebno je razvijati bazo območij, kjer je vzpostavitev mirnih con potrebna (gnezdišča posameznih vrst).

4. RIBIŠTVO

4.1 PRIPOROČILA PRI OBLIKOVANJU IN IZVAJANJU OBSTOJEČIH UKREPOV PUN2K

Vlaganje rib

- V vodotokih, kjer je znano, da tujerodne vrste rib ogrožajo domorodne kvalifikacijske vrste in habitatne tipe, naj se prepove vnos tujerodnih vrst rib.

Vodna telesa, ki niso pod ribiškimi upravljanjem

- Če se varstveni ukrep nanaša na vodno telo, ki ni pod ribiškimi upravljanjem naj se pri pripravi takega ukrepa sodeluje in uskladi z upravljavcem takega vodnega telesa. Poleg tega naj inštitucija, ki je pristojna za izdajo vodnega dovoljenja upošteva tak varstveni ukrep in ga tudi navede v vodni pravici.
- Uvede naj se način zbiranja podatkov o stanju vodnih teles, ki niso pod ribiškimi upravljanjem.

Finančna nadomestila

- Preveri naj se kateri evropski finančni mehanizmi omogočajo sofinanciranje varstvenih ukrepov. Po potrebi naj se ustanovi služba za pomoč pri črpanju evropskih sredstev za namene izvajanja varstvenih ukrepov.

4.2 PRIPOROČILA ZA UVEDBO NOVIH VARSTENIH UKREPOV PUN2000

Ribolov

- Dovoljen uplen tujerodnih vrst rakov.
- Opredelitev mirnih con s prepovedjo vlaganja rib in izvajanja ribolova.
- Izvedba akcij izlova tujerodnih vrst rib kjer je prepoznam negativen vpliv na stanje vrst in habitatnih tipov Natura 2000.
- Prepoved privabljanja rib s hrano med izvajanjem ribolova, kjer je prepoznam negativen vpliv na stanje vrst in habitatnih tipov Natura 2000
- Zaščita drstišč in restriktiven ribolovni režim za lovne vrste Natura 2000 ki so sulec, soška postrv, platnica, bolen, grba, pohra-mrenič.

Sonaravna gojitev

- Postopno ukinjanje izvajanja sonaravne gojitve v revirjih, kjer gojitev v preteklosti ni dajala pozitivnih rezultatov ali kjer so prisotne izjemne lokalne populacije. Glede na ekološko stanje vodotoka vzpostavitev rezervata ali revirja brez aktivnega upravljanja.

- Prepoved izvajanja sonaravne gojitve, kjer je prepoznam negativen vpliv na stanje vrst in habitatnih tipov Natura 2000.

Poribljavanje

- Prepoved vlaganja tujerodnih vrst rib, tudi šarenke in gojenega krapa, kjer je prepoznam negativen vpliv na stanje vrst in habitatnih tipov Natura 2000.
- Prepoved vlaganja domorodnih vrst rib, kjer je prepoznam negativen vpliv na stanje vrst in habitatnih tipov Natura 2000.

Ribogojnice in komercialni ribniki

- Priprava ukrepov za sonaravno gospodarjenje z ribniki.

Ostalo

- Strokovna usposabljanja na temo predstavitve območij z naravovarstvenim statusom ter pomena varstva domorodnih vrst rib in drugih vodnih organizmov.
- Povečati število ribiških inšpektorjev in inšpektorjev na Inšpektoratu za okolje in naravo.
- Varstvene ukrepe, ki se nanašajo na vodna telesa, ki niso pod ribiškim upravljanjem, je potrebno uskladiti z upravljavci in zagotoviti nadzor nad izvajanjem ukrepov.

5. KMETIJSTVO

5.1. SISTEMSKA PRIPOROČILA, VEZANA NA CELOTEN KONCEPT KMETIJSKE POLITIKE (NE LE PRP):

Dopolnitev navzkrižne skladnosti

- Zahteve navzkrižne skladnosti je treba dopolniti na standardu za ohranjanje krajinskih značilnosti. Predvsem je treba čim prej začeti z aktivnostmi za vzpostavitev podatkovne baze v grafični obliki (register), saj bo to bistveno olajšalo delo na izvedbi kontrol NS ter bo hkrati dobra osnova za izvajanje ukrepa ozelenitve.

Ustreznejše in bolj ciljno načrtovanje ukrepov 1. osi

- Ukrepe 1. osi je v prihodnje treba načrtovati bolj ciljno t.j. da se vzpodbuja izvajanje tistih ukrepov, ki so zares potrebni (npr. sofinanciranje nakupa delovnih strojev ustrezne velikosti in zmogljivosti) ter na način, ki ne bo negativno vplival na varstvene cilje območja (npr. ne vzpodbuja se izvajanje škodljivih dejavnosti npr. gozdne vlake).

Tesnejše sodelovanje vseh sektorjev pri pripravi

- V fazi priprave in oblikovanju ciljev naj sodelujejo vsi sektorji.

Izvajanje predpisanih ukrepov mora biti obvezujoče

- Vsi sektorji morajo dosledno izvajati dogovorjene ukrepe, ki izhajajo iz Programa upravljanja območij Natura 2000 in so za njihovo izvajanje tudi odgovorni.

Za predpisane ukrepe je treba zagotoviti sredstva

- Za vsakega od ukrepov je treba predvideti vir(e) financiranja.

Postavljeni cilji morajo biti preverljivi

- Vsak postavljen cilj mora biti kvalitativno in/ali kvantitativno preverljiv zato je treba že v fazi priprave ciljev določiti tudi njihove kazalce učinkovitosti ter njihovo izvedbo.

Znotraj varovanih območij se lahko vpisujejo le ciljni KOP ukrepi

- Splošni horizontalen ukrep REJ je bil v obdobju 2007 – 2013 zaradi blažjih pogojev in višjih finančnih nadomestil direktna konkurenca ciljnim biodiverzitetnim ukrepom (HAB, VTR, MET, STE), ki so bili za izvajanje strožjih zahtev finančno slabše podprti. V prihodnje se zato znotraj varovanih območij lahko vpisujejo le tisti ukrepi, ki pomagajo k ohranjanju biodiverzitete.

Predpisani ukrepi morajo biti finančno korektno ovrednoteni

- Vsi ukrepi morajo biti finančno ovrednoteni glede na zahtevnost izvajanja (bolj zahtevne oblike kmetovanja so upravičene do višjega finančnega nadomestila).

Uskladiti je treba izvajanje ukrepov iz 1. osi

- Pri načrtovanju upravljanja kmetijskih zemljišč znotraj območij Natura 2000 je treba biti pozoren tudi na ukrepe, ki se izvajajo v okviru zdajšnje 1. osi (predvsem ukrepi, vezani na dvig konkurenčnosti v kmetijstvu). Vsi načrtovani ukrepi v okviru 1. osi znotraj varovanih območij (Natura 2000, zavarovana območja) morajo biti načrtovani in izvedeni na način, ki ni v nasprotju z varstvenimi cilji (zagotavljanje ugodnega stanja ohranjenosti vrst in habitatnih tipov).

Učinkovitejše ohranjanje krajinskih prvin

- Sistemsko bi bilo ohranjanje krajinskih prvin najbolj smiselno z njihovo vključitvijo v sistem LPIS (GERK) kar pomeni, da bi bilo treba spremeniti pravila o tem ali so krajinske značilnosti upravičene površine ali ne. Za spremljanje stanja pa bi bilo nujno potrebno začeti pripravljati podatkovno bazo o teh prvinah, ki ne bi bila uporabna le za potrebe varstva narave temveč

tudi za izvajanje kontrol iz naslova navzkrižne skladnosti ter ukrepa ozelenitve v delu, ki se nanaša na ekološko vredna območja (ecological focus area).

Izvajanje ukrepov preko programa LEADER

- Izkušnje zadnjih let kažejo, da je lahko tudi LEADER program s pristopom »bottom-up« odličen instrument za doseganje naravovarstvenih ciljev. V prihodnje je zato potrebno del aktivnosti načrtovati (in zagotoviti sredstva) tudi preko tega programa.

5.2. VSEBINSKA PRIPOROČILA PRI OBLIKOVANJU IN IZVAJANJU OBSTOJEČIH (KOP) UKREPOV

Zaradi boljše preglednosti so priporočila podana po posameznih vsebinskih sklopih.

Promocija

Potrebno je zagotoviti učinkovitejše izobraževanje kmetijskih svetovalcev o vsebinah varstva narave in ciljnih biodiverzitetnih KOP ukrepih.

- Potrebno je zagotoviti učinkovitejše izobraževanje, ozaveščanje kmetov o pomenu ohranjene kmetijske krajine na zemljiščih, ki jih upravljajo.
- Potrebno je zagotoviti učinkovito promocijo ciljnih biodiverzitetnih KOP ukrepov (vsako leto, ciljno za tiste kmete, ki se za vpis še niso odločili).

Finančna nadomestila

- Potrebno je zagotoviti korekten izračun finančnih nadomestil za izvajanje posameznih zahtev KOP (realno glede na izpad dohodka in po sistemu, da je izvajanje zahtevnejših oblik kmetovanja ovrednoteno z višjimi finančnimi nadomestili).

Horizontalni ukrepi

- Vključevanje (vpis) v splošne (horizontalne) ukrepe brez jasnih ciljev, ki naj jih ukrep zasleduje, znotraj varstvenih območij (Natura, zavarovana območja) ni možno.

Spreminjanje zahtev/pogojev

- V kolikor med programskim obdobjem pride do sprememb zahtev/pogojev je treba kmete o tem obvestiti in jih informirati o razlogih in posledicah nastalih sprememb.

Tehnologije za sonaravno kmetijsko rabo

- Raziskati je treba možnosti uvedbe že znanih tehnologij za sonaravno kmetijsko rabo, ki bo bistveno pripomogla k (ekonomski) smiselnosti izvajanja različnih oblik ekstenzivnega kmetovanja.

Administrativne ovire

- Pri oblikovanju ukrepov je treba upoštevati tudi določene specifike slovenskih kmetij in temu ustrezno prilagoditi zahteve za izvajanje.

Obtežba

- Pri KOP ukrepih je podajanje obtežbe po dosedanjem modelu nepotrebno, saj le-ta omogoča tudi intenzivno rabo, ki na naravovarstveno pomembnih območjih ni ustrezna. Predlagamo, da se v prihodnjem programskem obdobju (a) spremeni način izračuna obtežbe (na travnik natančno) ali (b) se obtežba nadomesti z opisnimi zahtevami ki pojasnjujejo ustrezno pašo.

5.3. PRIPOROČILA ZA UVEDBO NOVIH UKREPOV

Krajinske prvine

- Trenutna pravila **risanja GERKov** ne omogočajo učinkovitega varstva krajinskih prvin, saj se vsi linijski elementi (npr. mejice), širše od 2m izločajo. Prav tako tudi vodna telesa, večja od 25m² oziroma druge nekmetske površine s površino 100m² in več (npr. stara solitarna drevesa s široko krošnjo). V prihodnje je zato za ohranjanje krajinskih prvin potrebno bolje poskrbeti. Možnosti je več (a) dopolnitve zahtev navzkrižne skladnosti/pravil risanja GERKov, da krajinske prvine postanejo upravičena površina oz. da kmetje, ki jih imajo vključene v GERKih niso kaznovani, (b) priprava novega KOP ukrepa za ohranjanje krajinskih prvin, (c) ohranjanje teh prvin v okviru ukrepa ozelenitve, čeprav kmetija ne bo zavezana k izvajanju tega ukrepa.

Zaraščanje

- Analiza stanja kaže, da imamo na večjem številu območij Natura 2000 težave s problemom zaraščanja. Deloma lahko ta problem pripišemo socialno – ekonomskim razmeram slovenskih kmetij, saj v zadnjih letih precej majhnih kmetij zaradi neekonomičnosti opušča kmetovanje. Težava pa se pojavi tudi v primeru, ko bi nekdo želel revitalizirati že zaraščeno površino, saj je to povezano z veliki stroški (odstranjevanje zarasti) pa tudi kasneje za tako revitalizirano površino skorajda ne more pridobiti plačilnih pravic. Na tem področju bi zato v prihodnje morali ustrezno prilagoditi nekatere predpise, ki bi vzpodbujali revitalizacijo že zaraščenih površin in pogoje za dodeljevanje plačilnih pravic med programskim obdobjem.

Natura 2000 plačila

- Na tistih območjih Natura 2000, kjer je opazen izrazito negativen populacijski trend nekaterih vrst, KOP ukrepi ne morejo biti zadosten mehanizem upravljanja. Zato se morajo za ta območja oblikovati zahteve v okviru ukrepa Natura 2000 plačil.

Naravovarstveni načrti za kmetije

- Različne revizije in kontrole izvajanja Programa razvoja podeželja ugotavljajo, da je Slovenija nekoliko šibka pri informiranju in ozaveščanju kmetov. Podobno ugotavljamo tudi v tej analizi

saj precej kmetov KOP ukrepov sploh ne pozna ali pa ne razume čemu so sploh namenjeni in zakaj so zahteve o prilagojeni kmetijski praksi določene tako kot so. Tudi to pomanjkljivost je v prihodnje treba odpraviti, zato predlagamo pripravo t.i. Naravovarstvenega načrta za kmetijo, preko katerega bi kmete bolj aktivno vključili v proces soodločanja ustrezne kmetijske dejavnosti na njegovi kmetiji (soodločajo, katere od zahtev bodo izvajali in katere ne) ter hkrati izboljšali njihovo informiranost in ozaveščenost.

KOP ukrepi

- KOP ukrepi kot sistemski instrument za ohranjanje ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov naj bodo še naprej vključeni v Program razvoja podeželja. Nujno potrebno jim je zagotoviti višja finančna nadomestila, saj večinoma vsebujejo zahteve, ki od kmeta zahtevajo spremenjen način kmetovanja kar je povezano z večjimi stroški in izgubo dohodkov. Horizontalnih ukrepov s splošnimi zahtevami (npr. REJ) v obdobju 2014-2020 se na območjih Natura 2000 ne sme več vpisovati saj pomenijo direktno konkurenco ciljnim KOP ukrepom, ki imajo neposreden učinek na ugodno stanje vrst/HT. Bodočim KOP ukrepom je nujno potrebno zagotoviti tudi boljšo in učinkovitejšo promocijo na vseh ravneh (kmetijsko-svetovalna služba, kmetje).

6. UPRAVLJANJE Z VODAMI

6.1. PRIPOROČILA PRI OBLIKOVANJU IN IZVAJANJU OBSTOJEČIH IN NOVIH VARSTVENIH UKREPOV:

Splošno

- Pri pripravi nabora možnih varstvenih ukrepov vključiti širšo strokovno javnost s področja naravovarstva in s področja upravljanja z vodami.
- Varstvene ukrepe vezati na posamezne vrste in habitatne tipe ali na območja Natura 2000, ki se jih lahko združi v večje cone, v povezavi z ekološkimi tipi površinskih voda.
- Vsebinsko varstvene ukrepe konkretizirati in ob tem upoštevati obstoječe stanje, predvidene ukrepe NUV in izvedljivost ukrepov.
- Varstvene ukrepe konkretizirati tako, da z njimi vzpostavljamo naravne procese pomembne tudi za doseganje ciljev vodne direktive, t.j. dobrega stanja voda.
- Vsebinsko varstvenih ukrepov uskladiti s terminologijo vodne direktive.

Financiranje

- Urejanje vodotokov bi moralo biti financirano iz enotnega vira, npr. Sklad za vode, iz katerega bi se financirala intervencijska, sanacijska in vzdrževalna dela ter investicije.
- Prijava evropskih projektov.

Urejanje voda

- Na podlagi ciljev urejanja NUV bi bilo potrebno v okviru NUV 2016-2021 sprejeti podrobnejše načrte urejanja voda po osmih porečjih oziroma povodjih oddelkov Urada za upravljanje z

vodami ARSO. V podrobnejših načrtih bi bile po odsekih vodotokov ali po posameznih objektih vodne infrastrukture podane usmeritve za celovito urejanje porečij.

- Priprava letnih programov del javne službe, sanacijskih programov in programov investicijskega vzdrževanja vodne infrastrukture
- mora temeljiti na podrobnejših načrtih urejanja voda.
- Varstveni ukrepi PUN2000 se v NUV vključujejo v podrobnejše načrte urejanja voda.
- Potrebno je preveriti pristojnosti intervencijskih, sanacijskih in letnih programov.
- Ukrepi NUV, ki se nanašajo na izboljšanje hidromorfološkega stanja, se morajo vključiti v podrobnejše načrte urejanja voda in se izvajati preko letnih programov del javne službe.
- Vzpostavitev evidence vodne infrastrukture (stanje, vrednost in amortizacija) in evidence izvajanja posegov na vodotokih.

Raba voda

- Za namene pridobivanja rabe vode bi bilo potrebno vodotokom, ob upoštevanju sedanje rabe vode, določiti možne potenciale izrabe vode.
- Raba vode mora zagotavljati ekološko sprejemljiv pretok (Qes) za kar je potrebna okrepitev inšpekcijskih služb.
- Prepoved odvzema naplavin, kjer to ni določeno s koncesijsko pogodbo ali sanacijskimi in letnimi programi urejanja voda, za kar je potrebna okrepitev inšpekcijskih služb.

Varstvo voda

- Okrepitev inšpekcijskega nadzora nad gnojenjem in rabo sredstev za varstvo rastlin v priobalnih območjih.
- Ohranjanje oziroma vzpostavitev pasu lokalno značilne obrežne vegetacije ob vodotokih.
- Sanacija onesnaževalcev s pomembnim vplivom na biodiverzitetu površinskih in podzemnih voda.

7. UKREPI TRAJNOSTNEGA RAZVOJA USMERJENI NA NEPOSREDNE KORISTI OBMOČIJ NATURA ZA LOKALNO PREBIVALSTVO

- Za boljše doseganje ciljev iz regionalnega financiranja je treba imeti dovolj usposobljenih akterjev tudi na občinski oz. regionalni ravni. Zato je pomembno okrepiti tiste akterje, ki že imajo ustrezne izkušnje in izvedene dobre prakse za sabo. Dodatno pa je treba usposobiti nove občinske oz. regionalne akterje, ki imajo potencial, da postanejo uspešni in učinkoviti izvajalci projektov.
- Investicije in storitve iz nacionalnega programa so bile iz predvidenega finančnega vira realizirane le v manjšem delu. Glavni razlog je bilo pomanjkanje nacionalnih sredstev za sofinanciranje teh projektov oz. postavitve zelo visokih pogojev za lastno sofinanciranje oz. ne dovolj visoka prioritetenost teh projektov, da se zanje zagotovi sofinanciranje. Akterji varstva narave so nato za vsaj delno izvedbo načrtovanih aktivnosti iskali alternativne vire financiranja. To so bili najpogosteje programi Evropskega teritorialnega sodelovanja (zlasti čezmejni programi) v okviru ESRR ter donorska sredstva Kneževine Monako. Kot pojasnjeno v uvodu, pravila pri teh skladih omogočajo kandidiranje projektov širokemu naboru akterjev. Zato so trenutno od načrtovanih 23.

investicij v celoti izvedene 3 investicije iz nacionalnega programa investicij in storitev iz tega in iz vseh drugih virov financiranja, v različnih fazah izvedbe pa je skupaj okvirno polovica projektov.

- Tudi izvedba investicij in storitev iz projektnih predlogov, ki naj bi se financirali iz regionalnih razvojnih programov, je bila realizirana le v manjšem delu. Glavni razlog so bile drugačne prednostne usmeritve občin. Te imajo v primeru financiranja projektov iz regionalnih razvojnih programov odločitev v svojih rokah (imajo tudi večino v svetih regij). Nadalje so te vsebine dokaj specifične in le manjše število občin oz. njihovih institucij razpolaga s kapacitetami za vodenje teh sprecifičnih vsebin. Večkratni poskusi ministrstva, pristojnega za naravo, po krepitvi kapacitet s tega področja in po izvedbi sprecifičnega razpisa za ta podprogram so bili neuspešni. Zato je izvedba investicij in storitev ostala predvsem na načelni ravni.

8. RAZISKOVANJE IN RAZVOJ TEHNOLOGIJ TER SPREMLJANJE STANJA – MONITORING

- Merila iz Programa upravljanja Nature 2000 iz 2007 je treba vključiti v postopek financiranja znanstvenih ustanov, s čemer bi se povečala umestitev ustreznih vsebin v redne raziskovalne programe raziskovalnih ustanov.
- V novem Programu upravljanja območij Natura 2000 se aktualizira in opredeli potrebne raziskave za opredeljevanje ciljev in ukrepov območij omrežja Natura 2000.
- Zagotoviti je treba sredstva za zagotavljanje javne dostopnosti zbranih podatkov o rastlinskih in živalskih vrstah.
- Zagotoviti je treba pogoje za dolgoročno spremljanje stanja ciljnih vrst in habitatnih tipov po standardnih protokolih.
- Spodbujati je treba tudi družboslovne in ekonomske raziskave na področju varstva narave.